

но всього 9 громадян інших держав, які діяли у складі злочинних організацій. Тобто ймовірність потрапляння кримінальних проваджень за обвинуваченням таких осіб, що є учасниками злочинних організацій, незначна. До того ж за означений період у звітності ДСА України не зафіксовано жодного апатрида, який був би засуджений за участь у злочинній організації.

Таким чином, структура злочинності іноземців і апатридів за кримінально-правовими критеріями дає таке уявлення про загальні риси цього явища: у переважній більшості такі особи вчиняють одноосібно закінчені умисні середньої тяжкості чи тяжкі кримінальні правопорушення, пов'язані або зі сферою відносин власності, або з незаконним обігом наркотичних речовин, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів. Проте необхідно зазначити, що події 2014 р., які мають місце на теренах України (наприклад, «кримське питання», АТО в Донецькій та Луганській областях), безумовно, вплинуть на якісні характеристики злочинності зазначених категорій осіб. Зокрема, можна прогнозувати збільшення кількості зареєстрованих кримінальних проваджень, порушених відносно іноземців за злочини проти основ національної безпеки України, громадської безпеки, миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.

О. М. Олійник, здобувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРЕВЕНТИВНИЙ ВПЛИВ ЗАКОНУ ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ НА НЕЦІЛЬОВЕ ВИКОРИСТАННЯ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ

Аналізуються можливості наук кримінально-правового циклу (кримінального права, криміналістики, кримінології) у розробці заходів обмеження поширеності у Збройних Силах України злочинів, передбачених ст. 210 КК України.

Анализируются возможности наук уголовно-правового цикла (уголовного права, криминалистики, криминологии) в разработке мер ограничения распространенности в Вооруженных Силах Украины преступлений, предусмотренных ст. 210 УК Украины.

The possibilities of criminal legal sciences complex (criminal law, forensic science, criminology) to develop the means for limiting the prevalence of crimes foreseen by Art. 210 of the Criminal Code of Ukraine in the Armed Forces of Ukraine have been analyzed.

1. Негативне явище соціальної дійсності у виді нецільового використання бюджетних коштів у Збройних Силах України (далі – ЗС), кримінальна відповідальність за яке передбачена у ст. 210 КК України, набуло загрозливих масштабів для національної безпеки нашої держави. Розкрадання бюджетних коштів має місце за усіма напрямками діяльності Міністерства оборони України, зокрема, у сфері: закупівлі, модернізації озброєння, відновлення його боєздатності; будівництва (придбання) житла для військовослужбовців; утримання особового складу ЗС; відчуження військового майна тощо. За даними матеріалів ревізій Держфінінспекції господарської діяльності Міноборони України, протягом 2010–2013 рр. різними розпорядниками незаконно, в тому числі не за цільовим призначенням, було використано десятки мільйонів гривень.

2. Актуальність соціальних наслідків нецільового використання бюджетних коштів підвищується у період анексії Російською Федерацією території Автономної Республіки Крим, проведення антитерористичної операції у Донецькій та Луганській областях. Зміцнення обороноздатності України, збереження її територіальної цілісності, убезпечення громадян вимагає додаткового виділення десятків мільярдів гривень на ЗС. Тому від підтримання належного рівня законності у сфері бюджетних правовідносин Міноборони України фактично залежить якісне виконання ЗС оборонної функції держави.

3. Запорукою ефективності запобігання нецільовому використанню бюджетних коштів у ЗС є використання ресурсів превентивного впливу різних наук кримінально-правового циклу. До них, у першу чергу, слід віднести кримінальне право, криміналістику та кримінологію. Реалізація основних антикриміногенних положень науки кримінального права здійснюється через кримінальне законодавство та його удосконалення. Функція загальної і спеціальної превенції покликана утримувати розпорядників та одержувачів бюджетних коштів під загрозою покарання від використання державних фінансів не за цільовим призначенням. Але дослідження показують, що превентивний вплив кримінального законодавства та можливості інституту покарання як такого є обмеженими. Межі їх абстрактного впливу на свідомість потенційних злочинців у сфері фінансів ЗС є невідомими. Деякі вчені зазначають, що існування санкцій відповідних норм закону про кримінальну відповідальність здатні обмежувати корисливу та іншу мотивацію максимум кожного 5–7 майбутнього злочинця. Звідси маємо констатувати про недостатню ефективність кари й репресії як основних кримінально-правових атрибутів утримання осіб

від учинення злочинів. Крім цього, потребує внесення змін до ст. 210 КК України (зменшення мінімального розміру бюджетних коштів, нецільове використання яких вважається злочином; доповнення статті кваліфікуючою ознакою у виді вчинення злочину організованою групою осіб).

Є очевидною необхідність додаткового залучення ресурсів превентивного впливу інших кримінально-правових наук, що мають у своєму арсеналі некаральні шляхи запобігання вказаному негативному соціальному явищу.

4. Засоби криміналістики в обмеженні поширеності нецільового використання бюджетних коштів у ЗС зводяться до: а) розробки новітніх методик розслідування злочинів, учинених у бюджетній сфері, оскільки відбувається постійна зміна схем кримінального збагачення шляхом розкрадання державних фінансів у ЗС; б) удосконалення тактики проведення окремих слідчих дій (передусім допитів та виїмки бухгалтерської та іншої документації); в) підвищення ефективності слідчої профілактики, встановлення реальних причин та умов, які породжують та відповідно зумовлюють учинення нецільового використання бюджетних коштів їх конкретним розпорядником чи одержувачем; г) посилення взаємодії слідчого з оперативними співробітниками, ревізорами й аудиторами різних контролюючих державних фінансових органів (Держфінінспекція, Держказначейство та ін.).

5. Нерепресивний превентивний вплив на подальше відтворення вказаного негативного явища соціальної дійсності у ЗС пов'язується не в останню чергу із можливостями кримінологічної науки. На це спрямовані засоби загальносоціального та спеціально-кримінологічного запобігання злочинності.

Загальносоціальне запобігання використанню бюджетних коштів не за цільовим призначенням у ЗС пов'язане із: послідовним реформуванням ЗС, професіоналізацією української армії відповідно до цілей, намічених у Концепції реформування і розвитку ЗС України на період до 2017 року; суттєвим підвищенням зарплатні військовослужбовцям, особливо службовим особам, від яких залежить централізований розподіл бюджетних коштів на ЗС; підвищення престижності професії військовослужбовця через реалізацію державних гарантій його соціального та ресурсного забезпечення.

Спеціально-кримінологічне запобігання подібним кримінальним посяганням включає комплекс некаральних заходів профілактики, припи-

нення та відвернення бюджетних злочинів. Кримінологічна профілактика полягає в: доповненні бюджетного (конкретизація проявів нецільового використання бюджетних коштів), податкового (розширення категорій громадян, які мають декларувати свої доходи й витрати) законодавства; посиленні контрольної фінансової функції Рахункової палати України, Держфінінспекції, Держказначейства, Департаменту внутрішнього аудиту та фінансового контролю Міноборони України; покращенні боротьби з корупцією у контролюючих, правоохоронних та судових органах; удосконаленні процедур централізованих тендерних закупок товарів та послуг для української армії; підборі до контролюючих і правоохоронних органів кваліфікованих кадрів, здатних якісно виявляти та розслідувати бюджетні злочини.

Відвернення та припинення нецільового використання бюджетних коштів у ЗС здебільшого знаходиться у площині удосконалення діяльності спеціальних суб'єктів – СБУ та Військової служби правопорядку ЗС.